

8 Zpřístupňování listin korunního archivu. *Archivum coronae regni Bohemiae*

Archivum coronae regni Bohemiae

Archiv České koruny, obsahující 2822 kusů diplomatických písemností z let 1158–1935 určených zejména pro české panovníky, měl poměrně složité osudy už na území českého státu. Roku 1774 byl navíc převezen do Vídně. V rámci archivní rozluky nově vzniklé Československé republiky a Rakouska byl spolu s jinými archiváliemi navrácen do Prahy a stal se předmětem zájmu vydavatelů: Rudolf Koss, jenž měl na navrácení archivu největší zásluhu, vydal katalog listin z období let 1158–1346, připravené dějiny archivu vyšly až po jeho předčasné smrti. Ve stejné době pracoval na listinách korunního archivu i Václav Hrubý,⁵⁴ který se rozhodl zpřístupnit materiál formou fondové edice *Archivum coronae regni Bohemiae*.

Hrubý svou práci pojal velmi široce, jeho edice obsahuje nejen listiny, které jsou v korunním archivu uloženy, ale všechny písemnosti, které do něj někdy patřily a které se posléze dostaly do jiných archivů (Vídeň, Berlín, Archiv pražské metropolitní kapituly, nynější Národní archiv a Archiv Národního muzea). Vedle těchto originálů byly do edice zařazeny i listiny, které jsou dochovány pouze v opisech v úředních knihách (kopiáře, inventáře), nicméně rovněž byly v době své fyzické existence součástí korunního archivu.

Třebaže byl Hrubý medievistou, korunní archiv hodlal edičně zpřístupnit v celém jeho rozsahu: edici rozvrhl do osmi dílů s doplňkem: I. díl (1076–1346), II. díl (1346–1355), III. díl (1355–1363), IV. díl (1363–1378), V. díl (do roku 1419), VI. díl (do roku 1526), VII. díl (období vlády Habsburků), VIII. díl (seznam deperdit, dějiny archivu, pokus o jeho rekonstrukci). Jako doplněk plánoval vydání atlasu pečeti se sfragistickým a heraldickým rozborem.

---

54 Václav Hrubý (1885–1933) archivář (muzejní archiv), správce Československého státního ústavu vydavatelského, první profesor pomocných věd historických na brněnské univerzitě. (Vide kap. 5.) Srov. URBÁNEK, Rudolf: *Václav Hrubý (1885–1933)*. Ročenka Masarykovy university v Brně 15, rok 1933–1934. Brno 1935, s. 55–109.

Práci na edici začal II. dílem – obdobím vlády Karla IV. od jeho nástupu na český trůn až po jeho korunovaci na císaře. K tomuto období měl Hrubý blízko, protože se vlastně shodovalo s dobou, kterou měl zpracovávat v rámci V. dílu *Českomoravských regist.* Hlavně zde však šlo o to, aby byly listiny korunního archivu vydány dříve, než vyjdou v *Monumenta Germaniae Historica* v právě připravovaném VIII. svazku řady *Constitutiones*. Záměr se ale Hrubému nepodařil: *Constitutiones* vyšly o dva roky dříve, roku 1926, bez řady listin, které byly vydány poprvé právě v edici korunního archivu.

V původně plánovaném rozsahu byl vydán pouze II. díl. Vyšel v roce 1928, tedy ve stejné době jako první sešit Mendlova VI. dílu *Českomoravských regist.* Oba vydavatelé se již dříve dostali do sporu o koncepci registáře, a tak se nešetřili ve vzájemných recenzích. Václav Hrubý byl Mendlovou ostrou kritikou, oprávněnou jen zčásti, tak dotčen, že práce na edici zvolnil, svůj zájem spíše věnoval jiným úkolům, a tak do své nečekané smrti připravil jen 15 tiskových archů o 120 stranách pro období let 1085–1305 (20. srpna), které byly vydány v podobě 1. sešitu I. dílu v roce 1935, tedy až po editorově smrti. Ze zamýšleného Hrubého edičního plánu zůstalo jen „monumentální torzo“ (Ivan Hlaváček).

I toto torzo stačí k tomu, aby ukázalo schopnosti Václava Hrubého jako výborného diplomatika i editora. Předčasná smrt mu sice zabránila v tom, aby opatřil I. díl důkladným rozbořem a doprovodné diplomatické studie se omezily jen na dvě témata,⁵⁵ zpřístupněné listiny však mají všechny náležitosti diplomatické edice: jsou opatřeny rozsáhlými záhlavními poznámkami, obsahujícími informace o dochování a pečetí, indorsátech, dosavadním edičním zpřístupnění, případně i o literatuře. Některé kusy editor diplomaticky zpracoval a v poznámkách je pak uveden i písař a stylizátor listiny.

Edice Václava Hrubého jen částečně antikvovala starou, neúplnou a nevyhovující edici Hermenegilda Jirečka,⁵⁶ kterou vydal v rámci ediční řady právních památek *Codex juris Bohemici*.⁵⁷ Ostatní listiny byly zpřístupněny pouze formou katalogu, registáře, případně jako faksimile.

Zkratka: **ACRB**

55 HRUBÝ, Václav: *Studie k dílu »Archivum coronae regni Bohemiae«*. Časopis Archivní školy 2, 1924, s. 112–127.

56 Hermenegild Jireček (1827–1909) právní historik, profesor rakouských právních dějin na pražské univerzitě, editor našich právních památek v ediční řadě *Codex juris Bohemici*.

57 *Korunní archiv český*. Sběrka státních listin koruny české z doby od r. 1306 do r. 1378, ed. Hermenegild JIREČEK. Praha 1896 (*Codex juris Bohemici* II/1)

Archivum coronae regni Bohemiae, ed. Václav Hrubý

I Inde ab a. MLXXXVI usque ad a. MCCCXLVI

I/1 Inde ab a. MLXXXVI usque ad a. MCCCXV, ed. †Venceslaus Hrubý, Pragae 1935

II Inde ab a. MCCCXLVI usque ad a. MCCCLV, ed. Venceslaus Hrubý, Pragae 1928

Katalogy a faksimile

Katalog listin z nejstaršího období (do konce vlády Jana Lucemburského) zpracoval Rudolf Koss,⁵⁸ mladší období zpřístupnil Antonín Haas,⁵⁹ jenž zpracoval období vlády Václava IV., Zikmunda Lucemburského a dvou prvních habsburských panovníků.

Archiv Koruny české. Katalog listin, edd. Rudolf Koss, Antonín Haas

Archiv Koruny české 2. Katalog listin z let 1158–1346, ed. Rudolf Koss. Praha 1928

Archiv Koruny české 5. Katalog listin z let 1378–1437, ed. Antonín Haas. Praha 1947

Archiv koruny české 6. Katalog listin z let 1438–1526, ed. Antonín Haas. Praha 1958

Archiv Koruny české 7. Katalog listin z let 1526–1576, ed. Antonín Haas. Praha 1968

Nejstarší část fondu (listiny do roku 1459) byla neodbornou konzervací zasažena natolik, že vznikly obavy o další fyzickou existenci pergamenů. Proto byl v 70. letech 20. století na půdě tehdejšího Státního ústředního archivu vytvořen projekt, v rámci kterého měly být tyto ohrožené listiny zpřístupněny formou světlotiskových faksimilí s doprovodným registářovým svazkem. Zpočátku měly být zpřístupněny pouze poškozené listiny, posléze byla horní hranice vydávaných listin posunuta k roku 1526. Jednotlivé díly tvoří jeden až dva svazky faksimilí (pouze období vlády Karla IV. je obsaženo v šesti svazcích), které přinášejí obrázky listin i pečeti pokud možno ve skutečné velikosti, k nim přistupují svazky textové, obsahující záhlavní registry a poznámkový aparát.

Archiv České koruny. Edice faksimilí. Archivum Coronae regni Bohemiae. Editio diplomatum phototypica. Edd. Dáša Šmerdová, Karel Beránek, Věra Beránková, Lenka Matušíková, Denko Čumlivski

Obrazové svazky: I–V (1158–1419) Praha 1978–2007

---

58 Rudolf Koss (1884–1929) českoněmecký historik a archivář Archivu země české, docent rakouských dějin na pražské německé univerzitě. Srov. PAZDEROVÁ, Alena: *Rudolf Koss (1884–1929)*. In: Sborník prací členů Socialistického svazu mládeže Státního ústředního archivu v Praze. Praha 1985, s. 54–95.

59 Antonín Haas (1910–1971) archivář (Archiv země české, posléze Státní ústřední archiv), vyučující na Státní archivní škole, editor (středověké památky, berní rula). (Vide kap. 9.) Srov. KAŽDOREK, Rudolf: *Medailon Dr. Antonína Haase*. In: *Z dějin Státního ústředního archivu v Praze a jeho předchůdců*. Konference ke 40. výročí SÚA konaná dne 6. 10. 1994 v Praze. Praha 1995, s. 64–74.

Textové svazky:

I. 1158–1310, ed. Dáša Šmerdová, Praha 1982

II. 1311–1438, edd. Karel Beránek – Věra Beránková, Praha 1983

III. 1347–1355, edd. Dáša Šmerdová – Karel Beránek, Praha 1985

IV. 1355–1378, edd. Věra Beránková, Lenka Matušíková, Dáša Šmerdová, Denko Čumlivski

IV/1, 2. 1355–1360, edd. Věra Beránková – Lenka Matušíková, Praha 1987

IV/3, 4. 1361–1368, edd. Lenka Matušíková – Dáša Šmerdová, Praha 1987

IV/5, 6. 1369–1378, edd. Věra Beránková – Denko Čumlivski, Praha 2006

V/1, 2. 1378–1419, edd. Věra Beránková – Denko Čumlivski, Praha 2007